

СТАНОВИЩЕ

от проф. дбн Дилиян Николаев Николчев, Богословски факултет

при СУ „Св. Климент Охридски“,

за заемане на академична длъжност „професор“ от доц. д-р Павел Павлов,
 професионално направление 2.4. Религия и теология (*Въведение в историята на*
Църквата и История на Църквата)

Конкурсът е обявен и проведен при пълно спазване на ЗРАСРБ, правилника за приложението му, както и на Правилника за условията и реда за придобиването на научни степени и за заемането на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Документи за участие в него е подал единствено доц. д-р Павел Николов Павлов. Той участва в конкурса с една публикувана монография (различна от дисертационното му съчинение и първата му хабилитация) и 20 студии и статии.

Основен труд на кандидата

Представеният за становище основен хабилитационен труд на доц. д-р Павел Павлов със заглавие *Учителят Ганчо Велев Ганчев (1921 – 1998) или за занаята на богослова историк през XX век* е в обем от 286 стр. и е структуриран в следния порядък: *Въведение* и четири тематични глави, последвани от *Заключение* и *Приложения* с архивни документи. Към тях авторът е добавил още *Библиография на Ганчо Велев*, *Съкращения*, *Индекси* на личните имена, на топонимите и на термините и понятията. В началото на труда присъстват характерните за монографичните изследвания *Съкращения*, *Благодарности*, *Предисловие*.

Обект на направеното от кандидата изследване са личността и дейността на дългогодишния семинарски учител Ганчо Велев, посветил целия си живот на засвидетелстването на църковната история (с. 22) и оставил трайни следи в научния и църковния живот в новата и най-нова история на БПЦ – богословска личност, за която Павлов справедливо пише, че е „сред най-достоините на своето време“ (с. 38). И макар кандидатът да настоява, че текстът му за Ганчо Велев не е сантиментален (с. 22, 24 и др.), то аз смятам, че по-широко погледнато, изследването освен като извороведско може да се определи и като патетично – прочувстващо и разчувстващо, трогващо и разтрогващо, емоционално и възторжено, въодушевено и красноречиво – в крайна сметка научно сантиментално. И именно в тази сантименталност се крие едно от достойнствата на труда на П. Павлов. Тя прави съчинението и самобитно, т.е. то не е просто едно ерудитско упражнение, а е размишление, способно да ангажира цялото

интелектуално и емоционално естество на читателя. Разбира се, хабилитационният труд е произведение, демонстриращо ерудиция и херменевтична умелост на автора, то е нетрадиционен текст, влизащ в открит и честна полемика „с прехвалени наши историци, професори и научни работници“ (с. 38) по отношение мястото и ролята на Църквата ни през комунистическия период в страната ни (с. 147). Но най-важното е, че чрез своето изследване кандидатът в голяма степен е успял да проблематизира понятието за личност (в случая учителя на П. Павлов – Ганчо Велев; това е важно да се подчертае, тъй като става дума и за запазени живи непосредствени впечатления у автора на хабилитационния труд: личи си, че учителят Ганчо Велев го е „хванал за ръката“, когато самият Павлов е бил негов ученик, „отварял“ е ума му и е докосвал сърцето му) в условията на църковния живот, при това умело чрез интригуващи коментари върху мисловното писмено наследство на учителя Ганчо Велев, давайки възможност на читателя да разшири кръгзора, знанието си и разбирането си за същността на Църквата въобще. По този начин монографията на П. Павлов се превръща в „сгода“ за преосмисляне на цялата онтологична църковна проблематика – знанието за битието на съществуващото, проективност към нови хоризонти, независимо дали ние споделяме, или не тези негови исторически виждания и разбираня. И тъй като монографията на кандидата е изградена преимуществено върху личния архив на Ганчо Велев, съдържащ различни творчески материали, кореспонденция, дневници и мемоари, то и самото съчинение на Павлов засяга най-вече проблема с паметта за комунистическото минало, времето, през което е творил в по-голямата част от съзнателния си живот Г. Велев. По този начин трудът на кандидата придобива още по-голямо обществено значение и надхвърля чисто научния интерес, тъй като засяга в голяма степен глобалния въпрос за осъществяването на прехода от миналото към настоящето и бъдещето на България, или казано с езика на политолозите – от тоталитаризъм към демокрация.

Приносен момент в хабилитационното съчинение на Павел Павлов е и обстоятелството, че посредством непубликувания архив на Ганчо Велев авторът въвежда в обращение нови документи, които той не просто представя под формата на „факсимилета“, но умело анализира. Това е всъщност визуализация на историческото минало, съдействаща за разбирането и съхранението на църковната историческа памет, и трябва да признаем – една рядко срещана страна в работата на професионалните църковни историци.

Павел Павлов е желан събеседник и популяризатор на църковноисторически знания и предпочитан експерт от областта на църковната история. Вероятно това се дължи не само на неговата енциклопедична историческа компетентност и уменията му да артикулира своите тези

посредством един интересен начин на словесно изразяване, но и на уменията му да балансира между историята като мисловно въображение и историята като материални и нематериални факти: той намира начин да „усмирява“ и двете позиции, като това го разкрива като носител на най-добрите традиции в областта не само на църковната история, но и на богословието изобщо.

Доц. д-р Павел Павлов е представил за рецензиране и 20 други свои публикации, които подобно на основния му хабилитационен труд имат оригинален характер. Приносите са реални и доказани. Поради ограничения обем на становището тези негови изследвания, за съжаление, не могат да бъдат рецензирани, но във всички случаи общата оценка за тях е положителна.

Критични бележки и препоръки

През последните повече от 20 години съм имал възможност да обсъждам с колегата П. Павлов отделни негови текстове, с препоръки от моя страна за езикови подобрения, отнасящи се до усъвършенстване, отговарящи на стандартите и изискванията към научния текст. Давам си, разбира се, сметка за индивидуалността при писане от страна на всеки автор; неслучайно в академичните среди често се отбелязва, че съществува специфичен „почерк“, характерен за един или друг колега. Такава специфичност съществува в преизобилие в маниера на писане на научни текстове и у Павел Павлов. И през всичките тези години, та до днешното рецензиране на текстовете му, съм бил склонен да приема като личен негов стил отделни елементи от тази екстравагантност и екстраординарност в писменото изразяване, но в много случаи съм бил категорично несъгласен. Голяма част от бележките си, отнасящи се преди всичко до езикови проблеми в основния труд, съм предоставил на П. Павлов и на тях няма да се спирам. Ще отбележа обаче два проблема в изразяването на колегата Павлов: използването на удивителния знак като знак на силна емоция, което е в разрез с правилата за създаване на научен текст (напр.: *„Такива ярки личности не търпеше времето на нашата младост, не търпи и сега!“* (с. 40), както и използването на думи, които не съществуват под никаква форма в българския език (напр.: *„която трябва да бъде **вчувствана** поне, за да бъде разбрана“* (с. 101).

От всички подобни случаи най-много ме впечатли опитът за въвеждане на производна на думата „историк“: *„Той беше истински **истор** – свидетелстваше за историята лично...“* (с. 43); *„Със своите умения на **истор** той описва с подробности...“* (с. 72); срещат се и форми на „истор“: ***исторът, истори.*** Очевиден е произходът на тази измислена дума: от „историята“ като свидетелство и „историка“ като свидетел – заемка от гръцкия език. И все пак най-малкото, което можеше авторът да направи, е да поясни посредством бележка под линия или в

увода какво налага този опит за вкарване в научна употреба на подобни думи. Остават, разбира се, въпросите доколко е възможна тяхната рецепция от други изследователи, както и това дали такива нововъведения в богословския език са оправдани и наложителни.

Надявам се при първа възможност изследването да претърпи второ издание, в което да се избегнат допуснатите правописни грешки и нелогизми.

Заключение:

Всичко, което мисля и написах тук, намирам за достатъчно основание да оценя с най-висока оценка цялостното творчество на кандидата. Заключениеето ми е повече от логично предвид онова, което д-р Павел Павлов като изследовател е демонстрирал в основния си хабилитационен професорски труд и останалите депозирани за оценка съчинения. След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализа на тяхната значимост и техните научни и научноприложни приноси намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Богословския факултет на Софийския университет за избора на доц. д-р Павел Павлов на академичната длъжност професор в СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2.4. (*Въведение в историята на Църквата и История на Църквата*).

П.П.: Извън заключението си ще си позволя да напиша нещо много лично, което само настоящият кандидат за професор **може** да разбере: за повече от 20 години в Богословския факултет като преподавател и изследовател доц. д-р Павел Павлов е спечелил уважението и на студентите, и на колегите си с всеотдайната си доброта, чрез която също доказва себе си като стойностен човек и научен работник – това се опитах да кажа и по време на защитата на дисертационния му труд през 2005 г., но не бях разбран, вкл. и от самия него; сега вече е време...

16 март 2023 г.
Николчев:....

Изготвил становището: проф. дбн Дилян